

Шеври української літератури

Іван
Котляревський

Наталка Полтавка

Іван Котляревський НАТАЛКА ПОЛТАВКА

Опера малороссийская в 2-х действиях

Анотація

«Наталка Полтавка» Івана Котляревського — це романтично-сатирична п'єса про любов і вірність. Наталка і Петро кохають одне одного, однак злидні і бідність змушують їх розлучитися, а в цей час до дівчини сватається багатий возний Тетерваковський, нелюбий їй серцю. Однак, для закоханих матеріальний достаток не є важливішим за щирі почуття. Перемежована піснями і легким гумором, «Наталка Полтавка» Івана Котляревського є класичним українським драматургічним твором. П'єса написана двома мовами — українською та російською.

Действующие лица:

Возный Тетерваковский.

Горпина Терпилиха — вдова старуха.

Наталка — дочь ее.

Петро — любовник Наталки.

Микола — дальний родственник Терпилихи.

Макогоненко — выборный села.

ДЕЙСТВИЕ I

Театр представляет село при реке Ворскле. Через сцену улица малороссийских хат, к реке ведущая, и в сей улице хата Терпилихи.

Явление 1

Наталка (*выходит из хаты с ведрами на коромысле, подойдя к реке, ставит ведра на берегу, подходит на край сцены в задумчивости и поет*).

№ 1

*Віють вітри, віють буйні, аж дерева гнуться;
О, як моє болить серце, а сльози не ллються. |
2 рази*

*Трачу літа в лютім горі і кінця не бачу,
Тільки тогді і полегша, як нишком поплачу. | 2
рази*

*Не поправлять сльози щастя, серцю легше
буде,
Хто щасливим був часочок, по смерть не
забуде. | 2 рази*

*Єсть же люди, що і моїй заздують долі,
Чи щаслива та билінка, що ростеть на полі?
| 2 рази*

*Що на полі, що на пісках, без роси, на сонці?
Тяжко жити без милого і в своїй сторонці. | 2
рази*

*Де ти, милий, чорнобривий? Де ти? Озовися!
Як я, бідна, тут горюю, прийди подивися. | 2
рази*

*Полетіла б я до тебе, та крилля не маю,
Щоб побачив, як без тебе з горя висихаю. | 2
рази*

*До кого я пригорнуся, і хто приголубить?
Коли тепер того нема, який мене любить. | 2
рази*

Петре! Петре! Де ти тепер? Може, де скитаєшся в нужді і горі і проклинаєш свою долю; проклинаєш Наталку, що через неї утеряв пристанище; а може (*плачет*), забув, що я живу і на світі. Ти був бідним, любив мене — і за те потерпів і мусив мене оставити; я тебе любила і тепер люблю. Ми тепер рівня з тобою: і я стала така бідна, як і ти. Вернися до мого серця! Нехай глянуть очі мої на тебе іще раз і навіки закрийються...

Явление 2

Наталка и возный.

Возный. Благоденственного і мирного пребиванія! (*В сторону*). Удобная оказія предстала зділати о собі предложеніє на самоті.

Наталка (*кланяясь*). Здорові були, добродію, пане возний!

Возный. «Добродію»! «Добродію»! Я хотів би, щоб ти звала мене — тее-то як його — не вишепом'янутим ім'ярек.

Наталка. Я вас зову так, як все село наше величає, шануючи ваше письменство і розум.

Возный. Не о сем, галочко, — тее-то як його — хлопочу я, но желаю із медових уст твоїх слишати умильное названіє, сообразное моему чувству. Послушай:

№ 2

*От юних літ не знав я любові,
Не ощуцал возження в крові;
Как вдруг предстал Наталки вид ясний,
Как райский крин, душистий, прекрасний;*

*Утробу всю потряс;
Кров взволновалась,
Душа змішалась;
Настал мой час!*

*Настал мой час; і серце все стонеть;
Как камень, дух в пучину зол тонеть.
Безмірно, ах! люблю тя, дівицю,
Как жадний волк младую ягницю.*

*Твой предвіщаєть зрак
Мні жизнь дражайшу,
Для чувств сладчайшу,
Как з медом мак.*

*Противні мні Статут і розділи,
Позви і копи страх надоїли;
Несносен мні сингкліт весь бумажний,
Противен тож і чин мой преважний.*

*Утіху ти подай
Душі смятенной,
Моєй письменной,
О ти, мой рай!*

Не в состоянні поставить на вид тобі сили любові моєї. Когда би я іміл — теє-то як його — столько язиков, сколько артикулов в Статуті ілі сколько зап'ятих в Магдебурзьком праві, то і сих не довліло би навосхваленіє ліпоти твоєї! Єй-ей, люблю тебе до безконечності.

Наталка. Бог з вами, добродію! Що ви говорите! Я річі вашей в толк собі не возьму.

Возный. Лукавиш — теє-то як його — моя галочко! і добре все розумієш. Ну, коли так, я тобі коротенько скажу: я тебе люблю і женитись на тобі хочу.

Наталка. Гріх вам над бідною дівкою глумитися; чи я вам рівня? Ви пан, а я сирота; ви багатий, а я бідна; ви возний, а я простого роду; та й по всьому я вам не під пару.

Возный. Ізложенні в отвітних річах твоїх резони суть — теє-то як його — для любові ничтожні. Уязвленное частореченною любовію серце, по всім божеським і чоловічеським законам, не взираєть ні на породу, ні на літа, ні на состояніє. Оная любов все — теє-то як його — ровняєть. Рци одно слово: «Люблю вас, пане возний!» — і аз,

вишеупом'янутий, виконаю присягу о вірному і вічному союзі з тобою.

Наталка. У вас єсть пословиця: «Знайся кінь з конем, а віл з волом»; шукайте собі, добродію, в городі панночки; чи там трохи єсть суддівен, писарівен і гарних попівен? Любую вибирайте... Ось підіть лиш в неділю або в празник по Полтаві, то побачите таких гарних, що і розказати не можна.

Возный. Бачив я многих — і ліпообразних, і багатих, но серце моє не імієть — теє-то як його — к ним поползновенія. Ти одна заложила ему позов на вічнії роки, і душа моя ежечасно волаєть тебе і послі нишпорной даже години.

Наталка. Воля ваша, добродію, а ви так з-письменна говорите, що я того і не зрозумію; та і не вірю, щоб так швидко і дуже залюбитись можна.

Возный. Не віриш? Так знай же, що я тебе давно уже — теє-то як його — полюбив, як тільки ви перейшли жити в нашеє село. Моїх діл околичности, возникающії із неудобних обстоятельств, удерживали соділати признаніє пред тобою; тепер же, читая — теє-то як його — благость в очах твоїх, до формального опреділенія о моеї участі, открой мні, хотя в терміні, партикулярно, резолюцію: могу лі — теє-то як його — без отсрочок, волокити, проторов і убитков получитьи во вічноє і потомственное владініє тебе — движимое і недвижимое імініє для души моеї — з

правом владіти тобою спокійно, безпрекословно і по своїй волі — тее-то як його — розпоряджать? Скажи, говори, отвічай, отвітствуй, могу лі бить — тее-то як його — мужем пристойним і угодним душі твоєї і тілу?

Наталка. *(поет).*

№ 3

*Видно шляхи полтавської і славному Полтаву,
Пошануйте сиротину і не вводьте в славу.
Не багата я і проста, но чесного роду,
Не стиджуся прости, шити і носити воду.
Ти в жупанах і письменний, і рівня з панами,
Як же можеш ти дружитися з простими
дівками?
Єсть багацько городянок, вибирай любую;
Ти пан возний — тобі треба не мене,
сільськую.*

(По окончанні пеня говорить).

Так, добродію, пане возний! Перестаньте жартувати надо мною, безпомощною сиротою. Моє все багатство єсть моє добре ім'я; через вас люди начнуть шептати про мене, а для дівки, коли об ній люди зашепчуть...

Музыка начинает играть прелюдию. Наталка задумывается, а Возный рассуждает и смешные показывает мины на лице.

Явление 3

Наталка и Возный. И после Выборный, показавшись на сцену, поет.

№ 4

*Дід рудий, баба руда,
Батько рудий, мати руда,
Дядько рудий, тітка руда,
Брат рудий, сестра руда,
І я рудий, руду взяв,
Бо рудую сподобав.*

*Ой по горі по Панянци
В понеділок дуже вранці
Ішли наші новобранці;
Поклонилися шинкарці;
А шинкарка на них — морг:
«Іду, братики, на торг».*